

Sügis küu lõppes lausa suviselt

■ Sügisvee, kõik hea – võis mihklikuu lühidalt kokku võtta.

Pärast igati kena augustikuud tundus septembri algus kuidagi eriti trööstitu. Esimesed kaks dekaadi olid ju külmemad kui keskmiselt. Tahtmatult meenusid ajad veerand sajandit tagasi, kui kõik töötajad linnas (nii vähemalt tundus tollal) pluss üli- ja tavalised õpilased pidid nn šefidena maale minema.

Tavaliseks tööks oli siis muidugi kartulivõtt. Vihmase ilmaga päris jube töö, eriti aastail (näiteks 1978), kus tuli turnida lauajuppidel, et mitte mutta vajuda.

Oli muidugi palju helgeid päevi – ülikoolis sai I kursus üksteist tunda just kolhoosis olles. Ja seda kindlasti põhjalikumalt kui auditooriumis. Teine moment, mida oleks uhke ka oma CVsse panna, on tööik, et olen töötanud šeff-kokana! Küll vaid Põlvamaal Kiuma külas (kolhoosi nimi on läinud meelest) ja ainult päeva (kartulikeetmisel) ning värske tudengina, kuid ikkagi...

Sügis algas augustis

Ka möödunud kuul segasid vihmajärgsed kohati kartulivõttu. Neid oli sel aastal aga palju võtta, hoolimata mardikate rüüsterkedest.

Nüüd mihklikuu ilmast lähemalt. Esimene kümmepäevak oli keskmiselt jahedam ühe kuni kolme kraadi

võrra ning sügisel sajune. Kui astronoomiline ehk kalendrisügis algas 23. kuupäeval, siis kliimaatiline vältas juba 27. augustist. Tollest ajast algas ööpäeva keskmise õhutemperatuuri langus alla 12–13° ning maapinna lähedal püsis öökülmaoht.

Eestis keskmiselt sadas täpselt normi jagu vihma (24 mm). Lääne-Nigulas tuli seda ligi kaks korda enam (52 mm), Tartumaa jäi seekord kuivale (umbes 3 mm).

Teise dekaadi jooksul parandas ilmataat selle vea – Tartumaal kukkus kõvasti sadama (40 mm ehk üle kahe korra rohkem kui tavaliselt, õigemini küll – keskmiselt). Seekord said kõik riigi osad oma vihanormi kätte, sadas pea igal päeval, Türi ja Väike-Maarjas isegi kui ämbrist (46–49 mm!). Õhk oli normist veidi jahedam (10,3°).

Kuu lõpukolmandikul keeras ilm jälle suviseks. Kahel viimasel päeval ületasid pärastlõunased maksimumid isegi 23 kraadi (Võrus 23,4°). Seega 7–8° kraadi enam, kui siis tavaks on. Tartus on too dekaad viimase poole sajandi jooksul soojem olnud vaid mullu ja tunamullu. Vihma tuli keskmiselt 11 mm (norm 25 mm).

Kui EMHIs mihklikuu ilmanäitajad kokku said, selgus, et keskmise õhutemperatuur oli 11,4° ehk 0,7

kraadi normist enam. Kõige soojem oli Vilsandil (13,6°), jahedam endiselt Pandivere kõrgustikul (10,5° Väike-Maarjas).

Sademeid kogunes kõige rohkem Eesti lääne- ja keskosas (Vilsandil 128, Türi 116 mm), kuivem püsis lõunakant (Võru 42 mm).

Ruhnu on endiselt põnev paik: küll saabub sinna jäätükil pruunkaruid, küll sajab taevast kilpluhtikaid. Ilmselt sattusid viimased pilvedesse mõne trombi ehk tuulispasaga.

Ilmast mujal...

Ilm pakkus palju põnevat ka mujal maakeral. Orkaanide hooaeg algas Atlandil sel aastal kaunis loiult. Edasi aga hakati kiirustama: mitu suurkeerist saavutasid oma võimsuse päris rekordilise kiirusega. Näiteks Felix muutus troopilisest tormist 5., maksimaalse kategoria orkaaniks vaid 51 tunniga (teine koht 1960. aastal möllanud Etheli järel).

Kuu varem maandus mäletatavasti Kesk-Ameerikas orkaan Dean, tappes 27 inimest, ka tema oli 5. kategoria vääriiline. Seega juhtus haruldane lugu: ühe aasta jooksul maabus, s.t jõudis maismaale kaks superorkaani. Õnneks

nad taltusid kohe, kui kaotasid si-deme oma energiaallikaga (sooja Mehhiiko lahega).

Nii naljaks kui see pole, oodati Põhja-Carolinas kangesti orkaani nimega Gabrielle – ehk toob ta leevendust pikale põuale. Aga ei midagi – oli kõva kära (s.t tuult), kuid vähe villa (s.t vihma).

...ja muiste

Sada aastat tagasi oli mihklikuu Tartus jahe (9,8°) ning kuiv (29 mm).

Päevalehele kirjutati:

Kolga-Jaanist. Siberi katk on siit kui ka Põltsamaa ümbrusest kadunud, aga laatade pidamist ei ole veel lubatud. See sünnitab rahva seas kurtmist.

Tänavused heinad läksivad suu-relt osalt mustaks, põllupõhk on kasin, müüks mõne looma ära, aga ei ole loota, kust majapidamiseks raha saada.

Ristist. Sügise hakkab meil juba saba näitama, puude lehed tikuvad aegsasti kollaseks ja punaseks minema. Ilmad on vilud ja külmad. Kõik lõunamaa linnud kuulatakse nõupidamisele kokku astunud, et minema minna.